

28 Οκτωβρίου 1940: Μια ιστορική εθνική επέτειος μέσα από τη ματιά των μεγάλων μας λογοτεχνών

Φωτογραφίες του Αυστραλιανού τύπου της εποχής

Άγγελος Σικελιανός Εικοσιοχτώ του Οκτώβρη του 1940

(Δημοσιεύθηκε στις 15 Νοεμβρίου 1940 στο περιοδικό Νέα Εστία, τεύχος 334)

(Από τα Χωρικά της Σίβυλλας: ο «Ορθιος σκοπός»)

Το γένος βουλιαγμένο μες στον αιώνα να λυτρωθεί μονάχο του μπορεί μα να ξυπνήσει πρέπει η πλέρια Μνήμη βαθεία του, αδάμαστη και τρομερή

Κανείς δε θα ξεφύγει τη γενιά του! το βάρος της θα σπάσει ως τη στιγμή που βγαίνοντας από τη λησμονιά του στο φως που πια δεν στέκουν δισταγμοί,

..... Της ζωής θε να ντυθεί την πανοπλία, και μ' ακέριο τον άγιο σκελετό των περασμένων, θα στηθεί στη γη του με το κεφάλι αλύγιστο κι ορτό!

Ελέγαμε: ένα Μαραθώνα ακόμα! Ελέγαμε: Μια Σαλαμίνα ακόμα! Ελέγαμε: Ακόμα ένα εικοσιένα! Κι ήρτες τέλος συ, Μπτέρα-Μέρα, οπού αγκάλιασες κι ανύψωσες ολόκληρα τα περασμένα στον ανώτατο λυτρωτικό σκοπό τους, στον υπέρτατο τους ηθικόν Ιστορικό Ρυθμό! Ω δικαίωση όλων των ελληνικών αγώνων! Ω ύψιστη ηθική στροφή μέσα στο χάος ολόκληρου του Κόσμου! Και μαζί, ω γιγάντια, πλέρια ιστορική καταβολή, από την οποία, Νικητές, οι Έλληνες, θα ξεκινήσουμε αύριο, πρωτοπόροι της πνευματικής ανάπτυξης ολόκληρης της γης! Ω Μέρα-Μάννα, που μας έσπασες ακέρια κι ως το ύστατο, όλα τα κρυφά εσωτερικά δεσμά μας! Ω κοσμοϊστορική Ελευθερία, τόσο βαθεία λαχταρισμένη! Να Σε! Σε κατέχουμε! Σε νιώθουμε! Σε θέλουμε! Και θε να Σε κρατήσουμε όλοι, στο τεράστιο ύψος που μας φανερώθηκες απ' τα χαράματα των Εικοσιοχτώ του Οκτώβρη του 1940, κι ως με τη συντέλεια των αιώνων, είτε ζήσουμε, είτε, αύριο που θα φέγγεις πάνω απ' όλο τον πλανήτη το γιγάντιο φως Σου, θα βρισκόμαστε στα σπλάχνα Σου, ω Μπτέρα, αθάνατοι νεκροί! (5 του Νοέμβρη 1940, Αθήνα)

Top: A column of Evzones, the warriors of Greece, who are in Italian.

Γιώργος Σεφέρης Μέρες Γ' 16 Απρίλη 1934 - 14 Δεκέμβρη 1940

Δευτέρα 28. Κοιμήθηκα δύο το πρωί, διαβάζοντας Μακρυγιάννη. Στις τρεις και μισή μια φωνή μέσα από το τηλέφωνο με ξύπνησε: «έχουμε πόλεμο». Τίποτε άλλο, ο κόσμος είχε αλλάξει. Η αυγή, που λίγο αργότερα είδα να χαράζει πίσω από τον Υμηττό, ήταν άλλη αυγή: άγνωστη. Περιμένει ακόμη εκεί που την άφησα. Δεν ξέρω πόσο θα περιμένει, αλλά ξέρω πως θα φέρει το μεγάλο μεσημέρι. Ντύθηκα κι έφυγα αμέσως. Στο Υπουργείο Τύπου δυο-τρεις υπάλληλοι. Ο Γκράτσι είχε δει τον Μεταξά στις τρεις. Του έδωσε μια νότα και του είπε πως στις 6 τα ιταλικά στρατεύματα θα προχωρήσουν. Ο πρόεδρος του αποκρίθηκε πως αυτό ισοδυναμεί με κήρυξη πολέμου, και όταν έφυγε κάλεσε τον πρόεδρο της Αγγλίας. Αμέσως μετά τον Νικολούδη στο Υπουργείο Εξωτερικών. Ο πρόεδρος ήταν μέσα με τον πρόεδρο της Τουρκίας. Στο γραφείο του Μαυρουδή, ο Μελάς έγραφε οπασμωδικά ένα τηλεγράφημα. Ο Μαυρουδής μέσα στο παλιό του σαν ένα μικρό σακούλι. Διάβασα τη νότα του Γκράτσι. Ο Γάφος κι ο Παπαδάκης τηλεφωνούσαν. Καθώς ετοιμάζα το τηλεγράφημα του Αθηναϊκού πρακτορείου, μπήκε ο Τούρκος πρόεδρος για να ιδεί τη νότα και σε λίγο ο πρόεδρος με όψη πολύ ζωντανή. Επειτα άρχισαν να φτάνουν οι υπουργοί, κλωμοί περισσότερο ή λιγότερο, καθένας κατά την κρίση του. Το υπουργικό συμβούλιο κράτησε λίγο. Ο Μεταξάς πήγε αμέσως στο γραφείο του κι έγραψε το διάγγελμα στο λαό. Το πήραμε και γυρίσαμε στο υπουργείο τύπου. Μέσα από τα τζάμια του αυτοκινήτου, η αυγή μ' ένα παράξενο μυστήριο χυμένο στο πρόσωπό της. Έγραψα μαζί με τον Νικολούδη το διάγγελμα του βασιλιά. Καμιά δακτυλογράφος ακόμη. Πήγα οπίτι μια στιγμή και το χτύπησα στη γραφομηχανή μου. Η Μαρώ μου είχε ετοιμάσει καφέ. Γύρισα στο Υπουργείο καθώς σφύριζαν οι σειρήνες. Στη γωνία Κυδαθηναίων μια φτωχή γυναίκα με μια υστερική σύσπαση στο πρόσωπο. Τώρα όλοι μαζεμένοι στα υπόγεια της «Μεγάλης Βρετανίας». Ο βασιλιάς με ύφος νέου αξιωματικού. Υπόγραψε το διάγγελμά του και φύγαμε. Τηλεφώνησα στο τηλεγραφείο να σταματήσουν τα τηλεγραφήματα και των Γερμανών ανταποκριτών. Οι υπάλληλοι εκεί είναι ακόμη ουδέτεροι. Δεν μπορούν να πιστέψουν τη φωνή μου: -είστε βέβαιοι; και των Γερμανών; -Και των Γερμανών είπα. -Τι δικαιολογία να δώσουμε; Δεν έχω καιρό για συζητήσεις; -Πέστε τους πως τώρα είναι χαλασμένα τα σύρματα με το Βερολίνο, κι αν φωνάζουν πολύ στείλιτε τους σ' εμένα. Πήρα και έδωσα το πρώτο πολεμικό ανακοινθέν μας και κατέβηκα στους δρόμους για να ιδώ τα πρόσωπα. Το πλήθος έσπαζε τα τζάμια των γραφείων της «Αλα Λιτόρια».